

BOOKA.

Knjiga **047**

Edicija **Zapadno od sunca**

MIŠEL UELBEK
**PROŠIRENJE PODRUČJA
BORBE**

Naslov originala

MICHEL HOUELLEBECQ

EXTENSION DU DOMAINE DE LA LUTTE

Copyright © Maurice Nadeau, 1994

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S FRANCUSKOG

Vladimir D. Janković

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Booka

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Ivan Benussi

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2016.

Drugo izdanje

Tiraž 1000

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

PROŠIRENJE PODRUČJA BORBE

ROMAN

MIŠEL UELBEK

S FRANCUSKOG PREVEO
Vladimir D. Janković

BOOKA.

DEO PRVI

1.

„Noć prođe, a dan se približi: da odbacimo dakle sva djela tamna i da se obučemo u oružje vidjela.“¹

(Rimljanima, XIII, 12)

U petak uveče kolega s posla me je pozvao na sedeljku. Bilo nas je tridesetak, bogme, sve sâm srednji stručni kadar, ljudi od dvadeset pet do četrdeset godina. U jednom trenutku neka glupača je počela da se skida. Strgnula je sa sebe majicu, onda i grudnjak, pa suknju, sve vreme praveći neke neverovatne grimase. Još se tako vrtela u gaćicama nekoliko sekundi, a onda je počela da se oblači, ne znajući ni sama šta bi dalje. Ta devojka, inače, ni sa kim ne spava. Što dodatno naglašava besmislenost njenog ponašanja.

Posle četvrte čaše votke meni se slošilo, pa sam morao da odem da se opružim na gomilu jastučića pobacanih iza kauča. Nedugo zatim na taj kauč su sele dve devojke. Nimalo lepe nisu te devojke, dve debljane, ako ćemo pravo. Zajedno ručavaju i večeravaju, čitaju knjige o razvoju jezika kod deteta, i tome slično.

Odmah su počele da komentarišu najnovija dešavanja, to jest da pričaju o devojci koja je na posao došla u žešće kratkom miniću što joj je jedva pokrивao guzove.

I kakvo je bilo njihovo mišljenje o tome? Za njih dve, to je bilo sasvim na mestu. Njihove siluete, nalik onim kineskim senkama, samo čudnovato uvećanim, pomerale su se na zidu iznad moje

1 Novi zavjet, Rimljanima poslanica Sv. apostola Pavla, prevod Vuka S. Karadžića. (Prim. prev.)

glave. Glasovi njihovi – bar se meni tako učinilo – dopirali su iz neke velike visine, pomalo nalik Svetom duhu. Sve u svemu, meni zaista nije bilo dobro, jasna stvar.

U narednih petnaest minuta njih dve su se gađale otrcanim frazama. Te kako ta devojka ima pravo da se oblači kako hoće i da to nema nikakve veze sa željom da zavodi frajere, već da ona, je li, ima puno pravo da se oseća dobro u svojoj koži, da sama sebi ugodi, i tako dalje. Poslednji, zaprepašćujući ostaci feminističkog sloma. U jednom trenutku ja sam, štaviše, i naglas izgovorio te reči: „Poslednji, zaprepašćujući ostaci feminističkog sloma.“ Ali one me nisu čule.

Nego, i ja sam bio primetio tu devojku. Teško je bilo ne zapaziti je. Čak se i šefu odeljenja dizao na nju.

Zaspao sam pre nego što je taj razgovor priveden kraju, ali sam zato sanjao nešto mučno. Dve debljane su podruku išle hodnikom našeg odeljenja podižući visoko jednu pa drugu nogu, i pevale na sav glas:

*To što se šetkam guzice gole
Nije zato što muški to vole!
Dlakave noge na uvid stavim
Jedino sebe da zabavim!*

Devojka u mini suknji stajala je u dovratku, s tim što je ovoga puta na sebi imala dugu crnu haljinu, tajanstvenu i hladnu. One dve posmatrala je s osmehom na licu. Na ramenu joj je stajao džinovski papagaj, koji je predstavljao šefa odeljenja. Ona bi ga s vremena na vreme pošaošljila po perju na stomaku, pokretom nehajnim, ali stručnim.

Probudivši se, uvideh da sam se u snu isprovraćao po tepihu. Sedeljka se bližila kraju. Zabašurio sam povračku nabacavši preko nje jastučice, a onda sam ustao, u nameri da se nekako vratim kući. Tek tad sam primetio da sam izgubio ključeve od kola.

2.

OD MARSELA DO MARSELA

Dva dana kasnije osvanula je nedelja. Vratio sam se u kraj u kojem kolega živi, ali kola nikako nisam uspeo da nađem. Nisam više, zapravo, mogao da se setim gde sam ih parkirao; u koju god ulicu da zađem, učinilo mi se da bi to mogla da bude upravo ona prava. Ulica Marsel Semba, Ulica Marsel Daso... mnogo tih Marsela. Kockaste zgrade u kojima žive ljudi. Silovit utisak identiteta. Ali kud li se denuše moja kola?

Šetajući se od Marsela do Marsela, osetio sam da me postepeno obuzima izvestan zamor u pogledu automobilâ uopšte, kao i svih ovozemaljskih stvari generalno. Otkako sam ga kupio, taj moj pežo 104 donosio mi je samo neprilike; stalno sam ga terao kod majstora, iz razloga koji meni nisu bili baš najjasniji, a bilo je i sitnijih udesa... Ti drugi vozači koji su u njima učestvovali držali su se, naravno, potpuno opušteno; samo bi izvukli formular zapisnika sa uviđaja i rekli: „Okej, u redu“; u dubini duše, međutim, streljali su me pogledima punim mržnje; bilo je to izrazito neugodno.

Osim toga, kad čovek malo bolje razmisli, ja sam na posao išao metroom; na vikende nikuda nisam putovao, jer nisam znao kuda bih; što se odmora tiče, najčešće bih se opredelio za varijantu organizovanog putovanja, ponekad i paket-aranžman. „Šta će mi uopšte ta kola?“, s nestrpljenjem sam ubeđivao samoga sebe dok sam štrapacirao Ulicom Emila Landrena.

Tek kad sam izbio na Aveniju Ferdinana Bisona palo mi je na pamet da prijavim krađu. Mnogo se kola krađu u poslednje vreme,

naročito u tim bližim predgrađima; da mi se tako nešto dogodilo, svi će lako razumeti i prihvatiti, i oni iz osiguravajućeg zavoda, i moje kolege iz kancelarije. Kako, međutim, priznati da sam kola – izgubio? Odmah bi me provalili kao zevzeka, što će reći za ne-normalnog lika ili klovn; bilo bi to vrlo nesmotreno s moje strane. Oko takvih stvari nema šale; na tome se temelji reputacija, na tome se prijateljstva grade i razgrađuju. Poznajem ja život, navikao sam se na njega. Priznati da si izgubio kola praktično bi značilo samoga sebe isključiti iz društvene zajednice; nema zбора, idemo na varijantu s krađom.

Kasnije u toku večeri, moja samoća postala je bolno opipljiva. Kuhinjski sto, tu i tamo zamašćen ostacima tune pripremljene na katalonski način, bio je prekriven listovima hartije. Behu to beleške u vezi s jednom životinjskom fikcijom; životinjska fikcija je, inače, književni žanr kao i svaki drugi, možda čak i nadmoćan u odnosu na ostale; šta god to bilo, uostalom, ja pišem životinjsku fikciju. Ova nosi naslov *Dijalozi jedne krave i jedne ždrevice*; moglo bi se to štivo okvalifikovati kao etička meditacija; nadahnuće sam pronašao tokom kratkog službenog boravka u pokrajini Leon. Evo jednog upečatljivog odlomka:

„Uzmimo pre svega u obzir bretonsku kravu; tokom cele godine razmišlja ona samo o tome šta će da pase, njena sjajna njuška spušta se i diže u zadivljujuće ujednačenom ritmu, i ni jedan jedini trepet zebnje ne muti dirljiv pogled njenih svetlosmeđih očiju. Sve to odaje utisak vrlo dobrog kvaliteta, sve to, štaviše, ukazuje na jedno duboko egzistencijalno jedinstvo, jednu po koječemu zavidnu istovetnost između bivstvovanja u svetu i bivstvovanja u sebi. Avaj, u ovom slučaju, filozof će se naći na stranputici, a njegovi zaključci, koliko god utemeljeni na ispravnoj i dubokoj intuiciji, biće šokantno netačni ukoliko on prethodno ne preduzme odgovarajuće mere predostrožnosti i ne snabde se činjenicama kod prirodnjaka. Dvostruka je, u stvari, priroda bretonske krave. U izvesna doba godine

(tačno određena neumoljivim delovanjem genetskog inženjeringa), u njenom biću odvija se jedna zapanjujuća revolucija. Njeno mukanje postaje glasnije, duže traje, sama njegova harmonijska tekstura se menja, tako da se pokatkad zaprepastimo koliko ono liči na vapaje koji umeju da se otmu sinu čovekovom. Pokreti su joj brži, razdraženiji, ponekad počne da trčkara. Pa i njena njuška, koja se onako presijava u toku svojih redovnih aktivnosti, i stvorena takva kakva jeste da predstavlja odraz apsolutnog trajanja jedne neorganske mudrosti, počinje sad da se grči i nabira izložena bolnom dejstvu jednog nesumnjivo moćnog poriva.

„Rešenje za ovu enigmju vrlo je jednostavno, i sad ćemo ga izložiti: to što želi bretonska krava (ispoljavajući tako, moramo joj odati priznanje, jedino nagon da ostane u životu) jeste, kako bi to rekli uzgajivači u nastupu cinizma, „da se napuni“. I tako oni tu kravu i pune, više ili manje neposredno; špric za veštačku oplodnju, makar i po cenu izvesnih emocionalnih komplikacija, u tu svrhu svakako može da zameni bikov penis. U oba slučaja krava se primiri i vrati u prvobitno stanje pažljive meditacije, da bi neki mesec docnije donela na svet jedno divno tele. Što je, uzgred budi rečeno, za uzgajivača čista dobit.“

A uzgajivač, prirodno, simbolizuje Boga. Podstaknut iracionalnom simpatijom prema ždrebici, on joj je, već u narednom poglavlju, obećao večni užitak u druženju s brojnim pastuvima, dok će krava, ogrezla u greh ponosa, postepeno bivati osuđena na sumorne užitke u veštačkoj oplodnji. Ispostaviće se da otužno mukanje nije doraslo izvornoj misli Velikog arhitekta. Ni delegaciju ovaca, formiranu iz solidarnosti, neće čekati bolja sudbina. Bog kao lik u ovoj kratkoj proznoj formi bio je, kako i sami vidimo, sve samo ne Bog milosrđa.

3.

Teškoća je u tome što zapravo nije dovoljno živeti kako pravila nalažu. A vama nekako i polazi za rukom (ponekad jedva, na jedvite jade, ali ipak vam polazi) da živite u skladu s pravilima. Porez ste izmirili. Račune ste platili na vreme. Nikuda ne idete bez lične karte (i kreditne kartice, koju nosite u posebnom džepiću!).

Zato, međutim, nemate prijatelja.

Pravila su složena, i ima ih u raznim oblicima. Mimo radnog vremena i nabavke u koju se mora ići, mimo bankomatâ iz kojih treba podići novac (i gde se, tako često, dešava da morate da čekate). Postoje, međutim, razni propisi kojima se morate povinovati u odnosu na ustanove koje upravljaju različitim aspektima vašeg života. Povrh svega toga, možete se i razboleti, što sa sobom povlači troškove i nove formalnosti.

A opet, ostaje vam slobodnog vremena. Šta s njim? Kako ga iskoristiti? Posvetiti se služenju sa svojim bližnjima? Ali vâs, u suštini, bližnji uopšte i ne zanimaju. Slušati ploče? Nekada to jeste bilo rešenje, ali morate priznati da vas, kako godine prolaze, muzika sve manje i manje dodiruje.

Majstorisanje po kući, u najširem smislu reči, može biti pravi put za vas. Ništa, međutim, ne može da spreči sve učestalije vraćanje onih trenutaka apsolutne samoće, osećanje sveobuhvatne praznine, slutnju da se celo vaše postojanje približava jednom bolnom i bespovratnom slomu, što će vas, sve zajedno, baciti u stanje stvarne patnje.

A vama, uprkos svemu, i dalje neće biti do umiranja.

Nekada ste imali svoj život. Bilo je, da, tih trenutaka kada ste imali život. Ne sećate se, istina, baš najbolje tih trenutaka; ali fotografije svedoče o tome da je on postojao. Verovatno se sve to događalo u vreme adolescencije ili malo posle toga. Kako je u to vreme velika bila vaša želja za životom! Imali ste utisak da vaše postojanje vrca od neiskazanih mogućnosti. Mogli ste postati pevač u varijeteu; mogli ste otputovati u Venecuelu.

Ono što će vas još više iznenaditi svakako je podatak da ste nekada imali i detinjstvo. Posmatrajte sada dete od sedam godina koje se na tepihu u dnevnoj sobi igra sa svojim malim vojnicima. Molim vas da ga pomno posmatrate. Otkako su mu se roditelji razveli, dečak više nema oca. Slabo viđa i majku, koja zauzima važan položaj u firmi koja proizvodi kozmetičke preparate. Pa ipak se taj dečak igra s malim vojnicima, i čini se da se vrlo živo zanima za tu svoju predstavu sveta i rata. Već mu pomalo nedostaje nežnosti, to je izvesno; ali pogledajte kako ga samo zanima ovaj svet!

I vas je nekada zanimalo ovaj svet. Davno je to bilo; tražim sad od vas da se toga setite. Pravila i sve što s njima ima veze tada vam nisu bili dovoljni; niste više mogli da živite sputani pravilima; morali ste, osim toga, da pređete u područje borbe. Od vas tražim da se setite trenutka kad se to odigralo. Davno je to bilo, zar ne? Setite se: voda je bila hladna.

A sada ste se već dobro udaljili od broda: o, nego šta ste! Kako ste samo daleko od broda! Dugo ste verovali da druga obala postoji; sada više u to ne verujete. A ipak i dalje plivate, i sa svakim pokretom koji naćinite sve ste bliži davljenju. Gubite dah, pluća vam gore. Imate utisak da je voda sve hladnija, a na prvom mestu sve gorća. Niste više tako mladi. Umrećete, sada. Nije to ništa. Ja sam tu. Neću vas ostaviti na cedilu. Nastavite s ćitanjem.

Prisetite se, još jednom, svog ulaska u područje borbe.

Stranice koje slede čine jedan roman; hoću da kažem, sled dogodovština u kojima sam ja glavni junak. Ovaj autobiografski izbor zapravo to i nije; bilo kako bilo, za mene drugog izlaza i nema. Kad ne bih pisao o onome što sam video, mnogo bih patio – mnogo, možda i malo više nego da ne pišem. Malo više, da budem jasan. Pisanje ne donosi bogzna kakvo olakšanje. Ono vas vraća putem kojim ste došli, ono vam pomaže da odredite šta je šta. Ono donosi taj nagoveštaj povezanosti između stvari, budi u nama svest o postojanju nekakve stvarnosti. I dalje mi tumaramo po krvavoj magluštini, ali bar se tu i tamo vidi poneki orijentir. Od haosa nas ipak deli pokoji metar. Slabašan uspeh, ako ćemo pravo.

U kakvoj je to suprotnosti s potpunom, čudesnom moći čitanja! Život posvećen čitanju ispunio bi sve moje želje; znao sam to još kad mi je bilo sedam godina. Bolno je tkanje ovoga sveta, ne paše čoveku; i meni se nije činilo da bi se, takvo kakvo je, dalo izmeniti. Smatram, zaista, da bi meni više odgovarao život u celosti posvećen čitanju.

Takav život nije mi dat.

Upravo sam navršio trideset godina. Posle haotičnog početka, na studijama sam postigao prilično dobar uspeh; danas sam srednji kadar. Kao analitičaru-programeru u kompaniji za informatičke usluge, imam mesečna neto primanja dva i po puta veća od minimalnog ličnog dohotka; to mi već obezbeđuje jednu lepu kupovnu moć. Mogu se, pritom, nadati i tome da ću u firmi znatno napredovati; osim ako ne odlučim, kao što mnogi čine, da pređem kod nekog od naših klijenata. Sve u svemu, što se tiče mog društvenog statusa, sebe mogu smatrati zadovoljnim. Na seksualnom planu, međutim, uspeh je kudikamo manje vidljiv. Imao sam više žena, ali samo na određeno vreme. Lišen lepote i ličnog šarma, podložan

čestim napadima depresije, ja ni u kojem pogledu ne odgovaram onome što žene prevashodno traže. Isto tako, kod žena koje su preda mnom širile svoje organe, uvek sam osećao lagani zazor; za njih sam ja, u suštini, bio *bolje išta nego ništa*. Što i nije, složićete se, idealna polazna tačka za dugu vezu.

Otkako sam se rastao od Veronike, a ima tome dve godine, nisam upoznao nijednu ženu; nejak i nedosledni pokušaji moji u tom pravcu doveli su me samo do i inače predvidivog neuspeha. U stvarnosti, međutim, a naročito kad čovek radi, dve godine prođu veoma brzo. Svi će vam posvedočiti: jako brzo to prođe.

Može biti, simpatični moj prijatelju čitaoče, da ste i vi sami ženskoga roda. Ne berite brige, dešavaju se takve stvari. To, uostalom, ništa ne menja u pogledu onoga što imam da vam saopštim. Ja raspredam naširoko.

Nije meni namera da vas očaravam suptilnim psihološkim zapazanjima. Niti mi je ambicija da vam izmamljujem aplauze prefinjenošću i humorom. Ima autora koji svoj dar stavljaju u službu delikatnog opisivanja različitih stanja duše, karakternih crta, i tome slično. Mene u takve neće svrstati. Sve to gomilanje realističnih pojedinosti čija je svrha da se prikažu jasno diferencirani likovi meni se oduvek činila, izvinjavam se što ću to reći, kao čisto sranje. Danijel, koji je prijatelj Erveov, ali koji ispoljava izvesnu uzdržanost u pogledu Žerara. Polova utvara koja utelovljenje pronalazi u Viržini-
nom telu, putovanje moje rođake u Veneciju... Sate i sate bismo na to utrošili. Isto kao ono kad gledaš jastoge kako se šetkaju u akvarijumu (za to je dovoljno otići u riblji restoran). Što se ostalog tiče, slabo ja zalazim među ljude.

Da bi se postigao cilj, inače filozofske provenijencije, a koji sam ja sebi postavio, moraću, naprotiv, da budem što jezgrovitiji. Moraću da pojednostavljujem. Da uništavam jedan po jedan iz te gomile detalja. U tome će mi pomoć pružiti jednostavna igra istorijskog kretanja. Pred našim očima svet se uniformiše; usavršavaju se sredstva

telekomunikacije; unutrašnjost stanova obogaćuje se sve novom i novom opremom. Međuljudski odnosi postaju nemogući, što utiče na smanjenje količine događaja od kojih se jedan život sastoji. I malo-pomalo, pomalja se lice smrti u svoj svojoj raskoši. Lepo je počeo treći milenijum.

4.

BERNARE, O BERNARE

Narednog ponedjeljka, vraćajući se kući s posla, saznao sam da je moja firma upravo prodala programski paket Ministarstvu poljoprivrede, te da sam ja odabran da sprovedem obuku. Meni je to preneo Anri La Bret (koji mnogo drži do toga da mu se ime piše sa y, a ne sa i, kao i do toga da se ono „La“ razdvoji od „Bret“). Tridesetogodišnjak kao i ja, Anri La Bret mi je po hijerarhiji direktni pretpostavljeni; naše odnose, generalno, odlikuje potmulo neprijateljstvo. Tako je on meni odmah stavio do znanja, kao da mu pričinjava radost da mi stane na žulj, da će rad na ovom poslu iziskivati češće seljakanje: prvo je trebalo da idem u Ruan, pa u La Roš-sir-Jon, pa ne znam gde sve još ne. Ta putovanja su za mene oduvek predstavljala košmar; Anri La Bret je to znao. Mogao sam da mu odgovorim: „Pa dobro, dajem otkaz“, ali nisam to učinio.

Mnogo pre nego što će ta reč ući u modu, moja kompanija razvila je autentičnu *preduzetničku kulturu* (napravili su logo, podelili dukseve zaposlenima, organizovali motivacione seminare u Turskoj). Reč je o preduzeću koje postiže dobre rezultate i u svojoj branši uživa zavidan ugled; u svakom pogledu, raditi tu znači imati *dobru šljaku*. Podrazumeva se, dakle, da ne bih mogao da dâm otkaz tek tako, što mi se ćefnulo.

Deset je pre podne. Sedim u beloj, tihoj kancelariji, preko puta jednog tipa koji je jedva nešto malo mlađi od mene, a nedavno je došao kod nas da radi. Mislím da se zove Bernar. Njegova osrednjost je zastrašujuća. Neprekidno priča o lovi i o plasmanu robe i

usluga; o investicionim fondovima, o nacionalnim obveznicama, o planiranim ulaganjima u nekretnine... o svemu i svačemu. Prema njegovoj računici, stopa rasta trebalo bi da bude malo veća od inflacije. Pomalo me zamara taj čovek; nikako, u stvari, ne stižem da mu odgovorim. Brkovi mu se pomeraju.

On izlazi napolje, u kancelariji opet tišina. Radimo u jednoj potpuno razorenoj četvrti koja donekle podseća na površinu Meseca. To vam je negde u Trinaestom arondismanu. Kad stigneš busom, pomisliš da si dospao na poprište Trećeg svetskog rata. Ali nema to veze s ratom, to je samo urbanistički plan.

S naših prozora pogled puca na ničiju zemlju, koja se pruža praktično dokle pogled seže; ima mnogo blata, malo-malo pa neka ograda. Tu je i nekoliko lešina od zgrada. Liče na nepomične ždralove. Ambijent je spokojan i hladan.

Vraća se Bernar. Da unesem malo vedrine, pričam mu o neugodnom mirisu koji se oseća u zgradi u kojoj stanujem. Ljudi, uopšte, mnogo vole te priče o smradu, primetio sam to; a zaista sam toga jutra, silazeći niz stepenice, osetio kužan zadah. Šta li radi spremaćica, inače tako aktivna?

On kaže:

– Mora da je lipsao pacov negde.

Njega, ne zna se zbog čega, zabavlja sama mogućnost da se tako nešto desilo. Brčić mu lako poigrava.

Jadan je Bernar, u izvesnom smislu. Šta taj uopšte može da uradi od svog života? Da ide da kupuje ce-deove kod FNAC-a? Tip kao što je on morao bi da ima decu; da postane otac, mogao bi se čovek još nadati da će od tog čopora malih Bernara na kraju nešto i ispasti. Ali ne, on se nije ni oženio. Suvarak.

U suštini stvari, i ne treba njega žaliti, tog dobrog Bernara, dragog Bernara. Mislim, štaviše, da je on srećan – u meri u kojoj mu je to dato, naravno; po Bernarovoj meri.

5.

USPOSTAVLJANJE KONTAKTA

Nešto kasnije odlazim u Ministarstvo poljoprivrede na sastanak s devojkom koja se zove Katrin Lešardoa. Programski paket zove se „sikomora“. Prava sikomora je drvo vrlo cenjeno među proizvođačima artikala od slonovače; daje, pored ostalog, sladak biljni sok, a raste u pojedinim oblastima u umereno hladnom klimatskom pojasu; naročito je rasprostranjena u Kanadi. Programski paket „sikomora“ napisan je na paskalu, uz poneku proceduru urađenu na C++. Paskal je francuski pisac iz XVII veka, autor znamenitih „Misli“. To je ujedno i programski jezik moćne strukture, posebno prilagođen za statističku obradu podataka, oblast kojom sam ja u prethodnom periodu bio ovladao. Programski paket sikomora vladi bi trebalo da služi za isplatu pomoći poljoprivrednicima, a za tu oblast zadužena je – na informatičkom planu, razume se – upravo Katrin Lešardoa. Do tog trenutka nas dvoje se još nismo bili sreli, Katrin Lešardoa i ja. Sve u svemu, posredi je bilo „prvo uspostavljanje kontakta“.

Najfascinantniji aspekt posla jednog inženjera informatike bez sumnje je kontakt s klijentelom; to bar vole da istaknu rukovodioci naše kompanije uz čašicu smokovače (u više navrata dogodilo mi se da načujem o čemu pričaju na bazenu kantri kluba u Kušadasi-ju, sad kad se poslednji put tamo išlo).

Što se mene tiče, uoči prvog kontakta s novom mušterijom uvek osećam izvesnu zebnju; ima različitih tipova ljudskih bića, organizovanih u datu strukturu, i trebalo bi privići se na susrete s njima; mučna životna perspektiva. Iskustvo me je, naravno, brzo naučilo

da mi je suđeno da se sastajem s ljudima koji ako baš i nisu svi sasvim isti, a ono su bar slični po običajima, po mišljenju, po ukusu i, uopšte, po načinu na koji pristupaju životu. Tu, dakle, teorijski nema ama baš nikakvog razloga za strah, tim pre što činjenica da je reč o službenim kontaktima u načelu garantuje bezbednost. Uprkos svemu tome, ja sam ipak bio u prilici da se uverim da je ljudskim bićima toplo oko srca kad mogu da se izdvoje nekom suprotnom i krajnje neugodnom varijacijom, nekim odstupanjem, crtom karaktera i tako dalje – a sve to bez sumnje da bi privoleli svoje sagovornike da se prema njima ophode kao prema kompletnim ličnostima. Tako će jedan voleti tenis, drugi će ispoljavati sklonost prema jahanju, a za trećeg će se ispostaviti da igra golf. Što se višeg kadra tiče, jedni luduju za filetima od haringe; drugima su fileti od haringe grozni. Toliko sudbinâ, toliko mogućih puteva. Ako, dakle, taj opšti okvir „prvog kontakta s klijentelom“ nužno biva ograničen, i tu, avaj, uvek ostaje prostora za izvesnu dozu neizvesnosti.

U ovom konkretnom slučaju, ja sam došao u kancelariju 6017, a Katrin Lešardoa nije bila tu. Kako su me izvestili, „zadržala se na konsultacijama u centrali“. Pozvali su me da sednem i sačekam je, što sam ja i učinio. Razgovaralo se o napadu koji se odigrao prethodnog dana na Šanzelizeu. Bomba je eksplodirala ispod klupe u jednom kafeu. Dve osobe su poginule. Trećoj je bomba raznela obe noge i pola lica; ostala je osakaćena i slepa. Čuo sam da to nije bio prvi napad; nekoliko dana ranije bomba je eksplodirala i u jednoj pošti nedaleko od *Otel de Vila* i raskomadala jednu pedesetogodišnjakinju. Doznao sam, isto tako, da su te bombe postavili arapski teroristi, koji su zahtevali da na slobodu budu pušteni drugi arapski teroristi, lišeni slobode u Francuskoj zbog učešća u raznim ubilačkim napadima.

Nešto pre pet po podne morao sam da odem do policijske stanice, da podnesem prijavu zbog krađe automobila. Katrin Lešardoa

se još nije bila vratila, a ja jedva da sam i učestvovao u razgovoru. Do uspostavljanja kontakta doći će nekog drugog dana, pretpostavio sam.

Inspektor koji je otkucao moju prijavu bio je otprilike mojih godina. Očito Provansalac rodom, nosio je burmu. Pitao sam se da li je njegova žena, da li su njihova deca, ako ih imaju, i da li je, na kraju krajeva, i on sâm srećan u Parizu. Žena mu radi u pošti, deca idu u vrtić? Nemoguće je bilo doći do odgovora.

Kako bi se moglo očekivati, inspektor je bio pomalo ogorčen i razočaran:

– Krađe... po ceo dan stižu izveštaji... nema šanse... bilo kako bilo, odmah ih puštaju... Saosećajno, lagano, klimao sam glavom dok je on izgovarao te reči, jednostavne i istinite, proistekle iz svakodnevnog iskustva; nisam, međutim, ništa mogao da preduzmem kako bih olakšao njegovo breme.

Na kraju mi se, ipak, učinilo da njegova gorčina poprima neki pomalo čak pozitivan ton.

– Dobro onda, doviđenja! – rekao je. – Možda ipak i nađemo ta vaša kola! I to se dešava!

Želeo je, čini mi se, da kaže još nešto; ali nije imao šta.

6.

DRUGA PRILIKA

Sutradan ujutro javljaju mi da sam načinio grešku. Trebalo je da insistiram da se vidim s Katrin Lešardoa; moj odlazak bez ikakvog objašnjenja Ministarstvo poljoprivrede protumačilo je kao pogrešan korak.

U isto vreme saznajem – i to je već iznenađenje – da moj radni učinak na prethodnom ugovorenom poslu nije bio u punoj meri zadovoljavajući. O tome se dosad ćutalo, ali – podbacio sam. Ovaj posao s Ministarstvom poljoprivrede mi je, na izvestan način, druga ponuđena prilika. Šef odeljenja, sav napet, baš kao u nekoj američkoj seriji, govori:

– Mi smo u službi klijenata, znate. U našem poslu je redak slučaj da nam neko i drugi put ukaže priliku...

Žao mi je sad što sam razočarao tog čoveka. Veoma je naočit. Lice mu je u isti mah čulno i muževno, kosa seda i kratka. Ispod besprekorno bele košulje od vrlo finog materijala naziru se grudni mišići, snažni i preplanuli. Klupska kravata. Pokreti prirodni i odlučni, što ukazuje na savršenu fizičku kondiciju.

Jedino opravdanje kojeg uspevam da se setim – i koje se i meni samom čini prilično neubedljivim – jeste da su mi upravo ukradena kola. Ubacujem se, tako, u stanje tek probuđene uzrujanosti, koju istog časa počinjem da suzbijam. U tom trenutku nešto se menja u mom šefu odeljenja; očigledno je sablažnjen saznanjem da su mi kola ukradena. On za to nije znao; nikako nije mogao da pretpostavi; sad mu je već sve jasnije. U trenutku kad ćemo se

rastati, na vratima njegove kancelarije, on mi, stojeći nogu ukopanih u debeo tepih bisernosive boje, osećajno poručuje da se „držim“.

7.

KATRIN, MALA KATRIN

*„Good times are coming
I hear it everywhere I go
Good times are coming
But they're sure coming slow.“²*
(Nil Jang)

Službenica na portirnici Ministarstva poljoprivrede uvek nosi kožnu mini suknju; međutim, ovoga mi puta nije bila potrebna da bih pronašao kancelariju broj 6017.

Već od prvog momenta Katrin Lešardoa opravdava sve moje sumnje. Ima dvadeset pet godina, diplomu višeg tehničara informatike, kvarne prednje zube; njena napadnost naprosto je zapanjujuća:

– Nadajmo se da će ovaj vaš softver da radi! Ako bude kao poslednji koji ste nam nabavili... taj stvarno nije bio nizašta. Ono, istina, nisam ja ta koja odlučuje šta ćemo kupiti a šta ne. Ja sam ovde „Katica za sve“, ja sam tu da čistim za drugima kad naprave svinjarije – čujem od nje, pored ostalog.

2 Dolaze bolja vremena
Čujem to kud god se vrzô
Dolaze bolja vremena
Al' neće ni ona baš tako brzo.
(Prepev: Vladimir D. Janković)

Objašnjavam joj da ni ja, isto tako, nisam taj koji odlučuje šta ćemo prodavati. Ni šta će se proizvoditi. Ja, zapravo, ni o čemu živom ne odlučujem. Ni ona ni ja, dakle, ni o čemu ne odlučujemo. Došao sam isključivo zato da bih joj pomogao, da joj dâm neka uputstva za upotrebu, da ugovorim s njom kako će teći obuka... Ali nju ništa od svega toga ne može da umiri. Silan je njen gnev, silan i dubok. Sad ona govori o metodologiji. Po njenim rečima, ceo svet bi morao da se prilagodi zahtevima stroge metodologije utemeljene na struktur-nom programiranju; a umesto toga, eto, imamo anarhiju, programe piše kako ko stigne, svako u svom budžaku radi šta mu je volja ne hajući za druge, nema dogovaranja, nema zajedničkog projektovanja, nema sklada, Pariz je užasan grad, niko se više nigde ni sa kim ne upoznaje, ni za svoj vlastiti posao se ne interesuju, sve je površno, svako se vraća kući u šest sati, bez obzira na to da li je završio posao ili nije, boli ljude uvo za sve.

Poziva me na kafu. Ja, naravno, prihvatam. Kafa je iz automata. Nemam sitan novac, ona mi daje dva franka. Kafa je odvratna, ali to ne utiče na Katrinin polet. U Parizu možeš da crkneš na ulici, nikoga ne boli uvo za tebe. Kod nje, u Bearnu, nije tako. Ona svakog vikenda ide kući, u Bearn. A uveče pohađa kurseve, da poboljša svoju situaciju. Kroz tri godine možda će steći diplomu inženjera.

Inženjera. Ja sam inženjer. Trebalo bi nešto da kažem. Utanjim glas, raspitujem se:

– Iz čega kurseve?

– Kurseve iz kontrole upravljanja, iz faktorijalne i algoritamske analize, iz računovodstva.

– Mora da tu ima mnogo da se radi... – zapazim ja, neodređenim tonom.

Jeste, ima mnogo da se radi, ali ne plaši se ona rada. Često ona uveče sedi u svojoj garsonjeri do ponoći i radi, da bi stigla sve da završi. Kako god okreneš, u životu čovek mora da se bori da bi nešto postigao, tako bar ona misli otkad zna za sebe.

Idemo uz stepenice, vraćamo se u njenu kancelariju. „Pa boriš se ti, bogme, baš se boriš, mala Katrin...“, mislim se ja, a obuzela me

neka seta. Devojka zaista nije lepa. Osim tih kvarnih zuba, ima i tu neku kosu, nikakvu, bez sjaja, i sitne oči što sjakte srđžbom. Što se grudi i dupeta tiče – nema šta da se vidi. Bog zaista nije bio blagonaklon prema njoj.

Mislim da ćemo se nas dvoje dobro razumeti. Ona, reklo bi se, voli uvek sve da organizuje, svima da šefuje, tako da meni ostaje samo da idem gde treba i držim tu obuku. Meni to savršeno odgovara; nemam ni najmanju želju da joj protivrečim. Ne bih rekao da će se zaljubiti u mene; imam, štaviše, utisak da ona uopšte ne bi bila u stanju ni da pokuša da se upusti u bilo šta s nekim muškarcem.

Negde oko jedanaest sati, u kancelariju ulazi novi lik. Zove se Patrik Liroj i, po svemu sudeći, radi u istoj kancelariji u kojoj i Katrin. Havajska košulja, džins tesan na dupetu i svežanj ključeva koji mu visi oko struka i zveckea kad Patrik hoda. Malo je baldisao, kaže nam. Noć je proveo u nekom džez klubu sa svojim ortakom, i uspeli su da „na’vataju dve klinke“. Zadovoljan je, kad se sve sabere.

Ostatak prepodneva provešće kraj telefona. Govori glasno.

U toku trećeg razgovora prelazi na vrlo tužnu temu: jedna zajednička prijateljica njegova i njegove drugarice s kojom trenutno razgovara poginula je u saobraćajnoj nesreći. Otežavajuća okolnost je u tome što je vozilom upravljao treći njihov drugar, koga on zove „onaj Fred“. A taj Fred je, inače, ostao nepovređen.

Sve je to, teorijski gledano, vrlo deprimirajuće, ali on će uspeti da zaobiđe taj aspekt ove priče pitanjem koje je u isti mah i vulgarno i cinično, a koje će postaviti nogu podignutih na astal i onim trendi jezikom:

– A bila je strava, ono, Natali, mis’im... Ribetina boli glava, to da ne pominjemo. Pizdarija, bedak... Bila si na sahrani? Ja se tih sahrana plašim pomalo. Čemu to uopšte služi... Mislim se nešto, ono, pa dobro, može kad je čovek mator, i to, ajde. A onaj Fred, bio i on? E pa stvarno je čmarčina poslednja, mamu li mu maminu.

Pauzu za ručak dočekujem s istinskim olakšanjem.

Posle podne sam morao da se vidim sa šefom odeljenja „Informatičke studije“. Nisam baš tačno znao zbog čega. U svakom slučaju, ja njemu nisam imao šta kažem.

Čekao sam sat i po u jednoj praznoj, pomalo mračnoj kancelariji. Nisam, pritom, hteo da palim svetlo, delimično iz straha da bi to moglo da ukaže na moje prisustvo.

Pre nego što će me pustiti u tu kancelariju, dali su mi obiman izveštaj s naslovom „Šematski plan Ministarstva poljoprivrede u oblasti informatike“. Opet mi nije bilo jasno šta će meni to. Taj me se dokument ni na koji način nije ticao. Ako je verovati uvodu, on je bio posvećen „*pokušaju predefinisanja različitih arhetipskih scenarija, osmišljenih u pravcu ostvarivanja ciljeva – izvršavanja postavljenih zadataka*“. A ti postavljeni zadaci pak, „*čije izvršavanje opravdava podrobnija analiza u pogledu preporučljivosti*“, bili su, na primer, usmeravanje politike pomoći namenjene poljoprivrednicima, razvoj poljoprivrednog sektora koji će biti kompetitivniji na evropskom nivou, te ponovno uspostavljanje tržišne ravnoteže u oblasti svežih proizvoda... Brzo sam listao to štivo, olovkom podvlačeći zabavne rečenice. Na primer: „*Strateški nivo sastoji se u stvaranju globalnog informacionog sistema izgrađenog integrisanjem heterogenih podsistema*“. Ili, recimo: „*Nametnula se neodložna potreba da se uspostavi jedan čvrsto determinisan model u organizacionoj srednjoročnoj dinamici utemeljenoj na tematski orijentisanoj bazi podataka*“. Konačno je došla jedna sekretarica da mi saopšti kako se taj sastanak otegao, što će reći da njen šef, nažalost, neće biti u mogućnosti toga dana da me primi.

I ja, šta ću, vratio se kući. Sve je u redu dok me plaćaju, ha, ha, ha!

Na stanici metroa Sevr-Babilon, video sam čudan grafitt: „Bog je hteo nejednakost, ne nepravdu“, pisalo je. Pitao sam se ko li je taj što je tako dobro obavešten o Božjim naumima.